

ДОКЛАД

ЗА ВОЕННОНАУЧНА КОНФЕРЕНЦИЯ
НА ФАКУЛТЕТ „КОМАНДНО-ЩАБЕН” НА ВА „Г.С.РАКОВСКИ”
1 и 2 март 2007 г.

ТЕМА:

**“ Стратегия, операции и планове една желана хармония в
процеса на национална сигурност* ”**

Разработил: майор Лозан Маринов Бизов

София

* Настоящия продукт е част от изследване по проект SfP 981149

Въведение:

С настоящия материал имам за цел да разкрия в популярна форма, по прост и логически издържан начин структурата и част от връзките на един изключително сложен процес а именно, **процеса за вземане на решения** в контекста на съществуващите йерархии в обществото имащи отношение към процеса на национална сигурност. По същество този процес на вземане на решения се явява силата, която въздейства върху военния инструмент на национална мощ и чрез това си въздействие предизвиква резултати, които в частен случай бихме могли да определим като способности необходими за успешна практическа реализация на управленски решения. Материалните носители на резултатите от този процес са стратегии.

Искрено се надявам ясно да бъде оценено значението на логическия модел в две посоки; първо, за нуждите на обучението като инструмент, който практично и лесно описва процес и второ - за нуждите на персонала извършващ реалните действия в процеса за вземане на решения, като инструмент, чрез който този персонал ще има възможност да запазва вярна посока при създаване и обработка на информация.

Стратегия, операции и планове една желана хармония в процеса на национална сигурност[†]

Това което представлява интерес за една нация (коя да е) по отношение на рисковете е; първо тяхното навременно откриване и второ намаляването или елиминирането им. Докато все още се намираме на ниво нация ми се иска да кажа, че откриването на риска, намаляването или евентуалното му елиминиране намира място в най-високия, иначе казано най-старшия документ по отношение на сигурността на нацията а именно **стратегия за национална сигурност**. От тук насетне нека да приемем **стратегията за национална сигурност** като отправна точка по отношение на всички последващи действия и междинни и/или крайни продукти. Най-вероятно вече се питате ами що е то стратегия? Ще дам едно определение: „.. *план за действие, който организира усилията за да се постигнат целите*”¹. Това простичко определение обаче не разкрива множеството фактори, които правят **стратегията най-фундаменталното и трудно изкуство от всички военни изкуства**. Може би ще бъде много по-точно ако приемем стратегията като **един сложен процес за вземане на решения, който свързва желаните крайни състояния с пътищата и средствата за постигането им**². Днес се счита за доказано, че един човек не може сам да обхване в детайли обстановката в която се налага вземането на решения на по-горе споменатото ниво (национално). В резултат на това стратегията се прави от различни хора или групи с различни гледни точки, които имат и различни права по отношение на процеса на вземане на решения.

Съвременната теория и практика виждат процеса на разработване на стратегия като съставен от най-малко пет основополагащи, взаимно свързани и последователни стъпки/решения, които дефинират и оформят стратегията на съответстващите управленски нива³.

Стъпка 1 = цели(стремежите) на националната сигурност

Нека да започнем с решението за определяне на **целите(стремежите) на националната сигурност**. Простичко казано **какво искаме, към какво се стремим на национално ниво**. Ако успеем да определим тези желаниа и/или стремежи то можем да считаме, че сме поставили добри основи за развитие на последващите поддържащи процеси. Това е критична точка. Да знаеш какво искаш е много силна позиция особено по отношение на националната сигурност. Тази точка е начална за изработването на последващи решения

Стъпка 2 = голямата стратегия

Вече имаме база, определили сме и сме оценили националните цели (стремежи). Следва да решим **кои от инструментите на национална мощ[‡]** са ни

[†] Настоящия продукт е част от изследване по проект SfP 981149

необходими и как ще ги прилагаме за да постигнем това което искаме. **Голямата стратегия** е *изкуството и науката за координиране на развитието и използването на инструментите на национална мощ с цел постигането на националните цели (стремежи)*⁴. Учените подпомагащи политическия процес определят голямата стратегия и като **политика**. Голямата стратегия е най-високото ниво на връзка между невоенните и военни инструменти на национална мощ това е и същината на **втората стъпка** в процеса на разработване на стратегия.

Стъпка 3 = военна стратегия

След като вече са **избрани** подходящите инструменти на национална мощ и са им **поставени задачи** то вече можем да се фокусираме върху разработването на специализирани стратегии за всеки отделен инструмент⁵. **Моля да обърнете внимание на това че тук фокусът е създаване на специализирана стратегия за използване на военния инструмент на национална мощ. Трябва да се има в предвид, че този подход важи и за другите инструменти на национална мощ като в контекста на поставените задачи там също се разработват специализирани стратегии.** Това по същество е **третата стъпка** в процеса на разработване на стратегия. Настоящия доклад е фокусиран върху стратегията за използване на военния инструмент на национална мощ, известна още и като **военна стратегия**. Ще използвам следното определение за **военна стратегия** а именно; **изкуството и науката за координиране на развитието, развърщането и използването на военни сили за постигане на целите (стремежите) на националната сигурност**⁶. **Развитието и развърщането** сами по себе си не бива да се разглеждат само в контекста на военни операции. От развитието и развърщането на военни сили произтича заплахата, която може да доведе до постигане на целите на националната сигурност (политиката на канонерките). Възможни са и други крайни резултати разбира се (ескалация на напрежение което би могло да завърши и с конфликт). **Използването** се асоциира с директното прилагане на военна сила но в **широк смисъл**⁷. Като пример; в тази стратегия ще бъде казано дали военните сили ще имат експедиционни възможности и/или ще бъдат за защита на националната територия, дали те ще имат доминиращи настъпателни или отбранителни характеристики. Това следва да разбираме под използване на военни сили в широк смисъл. **Координирането** е може би най-важната думичка в определението и следва да се разглежда в контекста на военната стратегия като тук се имат в предвид; вътрешните връзки присъщи на военния инструмент на национална мощ.

Стъпка 4 = стратегията за провеждане на операция (операциона стратегия)

По отношение на военния инструмент на национална мощ, на трета стъпка (разработване на военна стратегия) са създадени условия за развитие на структура

[‡] Под инструменти на национална мощ ще разбирам: Дипломатически, Информационен, Военен и Икономически. В една или друга степен всички съществуващи инструменти на национална мощ биха могли да бъдат причислени към някоя от тези групи.

на военни сили и за тяхното развърщане (на пример: планиране, придобиване на оръжейни системи и материални запаси, наемане, подготовка и поддръжка на персонал или с други думи организиране, трениране екипиране). Тези действия се основават на **широките концепции за това как тези сили ще бъдат използвани** за да изпълнят ролите които са им определени и задачите които са им поставени в **голямата стратегия**⁸. Поради естеството си **военната стратегия** е по-широка по своя обхват в сравнение със **стратегията за провеждане на операция (операционна стратегия)** която е специфична и тясно специализирана. **Стратегията за провеждане на операция (операционна стратегия)** си служи със силите предоставени от военната стратегия. Дефинираме **стратегията за провеждане на операция (операционна стратегия)** като *изкуството и науката за планиране, организиране и насочване на военните кампании провеждани в театъра на операциите(AOR) за постигане на целите (стремежите) на националната сигурност*⁹. Знанието за военната кампания е ключа към разбирането на **стратегията за провеждане на операция (операционна стратегия)**. Кампанията се състои от серия от взаимно свързани операции, всяка от тези операции включва известен брой боеве (битки) всичко това взето заедно води до постигане на определена цел а тази цел произтича от **целите (стремежите) на националната сигурност**. В дефиницията на **стратегия за провеждане на операция (операционна стратегия)** присъства думата **организиране**. Тя предполага, че в рамките на кампанията способностите на различни сили трябва да бъдат комбинирани хармонично за да се постигнат кумулативни ефекти (synergistic effects). Погледнато по-широко, организирането предполага, че отделните кампании трябва да бъдат комбинирани по хармоничен начин за да се постигнат целите предвиждани в една по-голяма война¹⁰. Може да звучи странно и/или необичайно но подходящата **стратегия за провеждане на операция (операционна стратегия)** не всеки път съвпада с традиционните разбираня за военна победа.

Стъпка 5 = стратегия за бойното поле = тактика

Независимо че има ясни и достижими **цели (стремежи) на националната сигурност**, добре координирана **голяма стратегия**, подходяща **военна стратегия** и добре проектирана **стратегия за провеждане на операция (операционна стратегия)** която и да е нацията все още може да загуби на бойното поле¹¹. Така, че отиваме към **петата основна стъпка** от процеса на разработване на стратегия а именно разработването и изпълнението на **стратегия за бойното поле**, която на всички ни е известна като **тактика**. Под **стратегия за бойното поле (тактика)** би следвало да разбираме *изкуството и науката за използването на сили на бойното поле за постигане на целите (стремежите) на националната сигурност*¹² (**ключов момент** – на бойното поле). Класическата разлика между тактиката и по-високите нива на стратегията си остава във възприемането на идеята, че **тактиката** управлява използването на силите на бойното поле докато **голямата стратегия, военната стратегия и стратегията за провеждане на операция (операционната стратегия)** докарват силите до бойното поле (този подход е в резултат от развитието на военното мислене и почива на виждания изразени от Сън Цу(Сун

Дзъ) и Клаузевиц). С цел по-добро разяснение би могло да се каже че **тактиката** се концентрира върху вършенето на работата по правилния начин (doing the job “right”) докато по-високите нива на стратегията се ангажират с избора на правилната работа, която да се върши (doing the “right” job)¹³.

Нека да обобщя нещата до тук. Когато заговорим за стратегия следва да си представяме процес започващ с **целите (стремежите) на националната сигурност**, които се въплъщават в така наречената **голяма стратегия**. **Голямата стратегия** иначе казано **политиката** от своя страна е мястото където си дават среща инструментите на национална мощ (DIME) за да се разбере как те ще бъдат използвани за да се удовлетворят **целите (стремежите) на националната сигурност**. Военният инструмент на национална мощ получава своя дял от задачи, които са поставени в голямата стратегия. Отговорът на въпроса как, с какви сили и средства военният инструмент на национална мощ ще реши поставените му задачи се намира във **военната стратегия**. В резултат на тази стратегия има широка идея за развитието, развърщането и използването на военни сили. Тук бихме могли да започнем и една интересна дискусия по отношение на прилагане на известни методологии за придобиване на определени способности от военните сили които развиваме, развърщаме и за които създаваме генерална идея за използване – не смятам обаче да започвам такава дискусия тук. Ще кажете до тук добре – „да ама не”! След като си мислим за използване на военни сили на някаква територия (AOR) дали ще я наречем театър на операциите или район/зона за отговорност (технически това е без значение) ще ни е необходим някой, когото да натоварим с отговорността да разработи **стратегията за провеждане на операция (операциона стратегия)** в която да ни каже как военните сили които са предоставени за използване ще участват във взаимно свързани операции, които да прераснат в кампания/кампании. Достигайки до яснота по този въпрос можем да се фокусираме върху **стратегия за бойното поле (тактика)** в която да бъде определено какво следва да се направи **на бойното поле** с наличните сили и средства при конкретна обстановка за да се решат **целите (стремежите) на националната сигурност**.

Това исках да споделя с вас като модел по отношение на стратегическия процес. Разбира се, това е един много сложен процес, който все пак би трябвало да следва подобна логическа верига и да се възползва от предимствата произтичащи от това.

По отношение на плановете: Известно е че **голямата стратегия (политика)** се канонизира в така наречената **Стратегия за национална сигурност**, **Военната стратегия** се материализира в документ със същото име а материалния носител на операционната стратегия е така наречения **план за провеждане на операция и фамилия от поддържащи планова към него (OPLAN + SUPPLANS)**. Ако говорим за свързани операции то можем да представим това в **план за провеждане на кампания**. Искам също така, тук да направя и уговорката, че **основанията** за изработване на стратегии за провеждане на операция/кампания могат да могат бъдат доста разнообразни, но не считам за необходимо да ги разглеждам в настоящата публикация. За да материализираме **стратегията за бойното поле**

(**тактиката**) бихме могли да използваме заповеди за провеждане на операция (OPORD) и/или планове за участие в операция на съответното тактическо формирание(OPLAN), чието изпълнение да активираме с помощта на **заповед за активиране на изпълнението на плана**. На практика това което е от значение е познаването на по-горе представената логическа верига в резултат на което се избира и подходящия материален носител на една или друга стратегия.

Най вероятно вече имате готов въпроса „Добре това работи национално ниво а на ниво организация на северноатлантическия договор? ”. Същата схема работи и там. Нека да я разгледаме. **Голямата стратегия (политика)** е работа на върховния ръководен орган на Организацията на северноатлантическия договор – Северноатлантически съвет. **Военната стратегия** е работа на структурите подпомагащи работата на Северноатлантическия съвет (МС, DPC, NPG и др.).

Съюзния командващ по операциите (АСО) е единствения отговорен за провеждането на операции с участието на сили на организацията в различни формати. Тази му позиция в контекста на военния съюз го поставя на така нареченото **Военно-Стратегическо ниво** като изисква неговото участие в работата на старшите структури а също така го задължава да координира провеждането на операциите в подчинените му **регионални командвания за провеждане на операции**. Технически нещата на това ниво са решени в контекста на операции по чл.5 от съюзния договор или не по чл.5. При операциите по чл.5 **Военно-Стратегическото ниво** е отговорно за координиране на операциите провеждани от подчинените **регионални командвания за провеждане на операции** (изброени са по-долу в текста). А в случай на операции не по чл.5 **Военно-Стратегическото ниво** подпомага планирането и провеждането на операцията съгласно вижданията на Организацията на северноатлантическия договор (СJTF, NRF). В крайна сметка продуктите тук са свързани основно с координиране и по-малко с планиране, до толкова до колкото последното си е отговорност на съответния командир натоварен с планирането и провеждането на операция.

Стратегията за провеждане на операция (операционна стратегия) се разработва на минимум четири места; Съвместно командване „Север”(JFC „N”), Съвместно командване „Юг”(JFC ”S”), Щаб на съвместни сили (JFHQ) и четвъртата възможност щаб на МСОС (СJTF). **Стратегията за бойното поле (тактиката)** както си му е редът се разработва от съответните компонентни командвания. От това ниво надолу всичко са тактики, техники и процедури гравитиращи около конкретни решения за практическата реализация на предвидената за бойното поле стратегия (тактика).

Прекрасна хармония нали? За да се случи обаче, се изисква да се познават процесите. Познават ли се процесите то ще се вижда ясно и голямата картина. Вижда ли се ясно голямата картина, всеки един ще види ясно и своето място в нея. Знаеш ли своето място в голямата картина най-вероятно ще можеш да бъдеш ефектен (постигаш желаните ефекти), ефективен (разумно използваш сили и средства за постигане на желаните резултати) и най-важното инициативен. Така изглежда модела за работа, който следва и ние в България да използваме за да можем ясно и недвусмислено да изразяваме своите цели (стремежи) и да бъдем разбирани както в национален така и в коалиционен формат.

Библиография/Източници:

1. Making Strategy, an introduction to national security process and problems
2. GOP/2005
3. AAR-6 NATO terms and definitions
За дефинициите на понятията. Следва да се покаже единността, логическата обвързаност и като цяло завършеността на процеса.

Използвани в текста източници:

1. Making strategy: An introduction to National Security Process and Problems / by Dennis M. Drew, Donald M. Snow, Eight Printing September 2002, страница 13
2. пак там
3. пак там
4. пак там
5. пак там, стр. 18
6. пак там
7. пак там
8. пак там
9. пак там, стр. 19
10. пак там, стр. 20
11. пак там
12. пак там
13. пак там, стр. 21